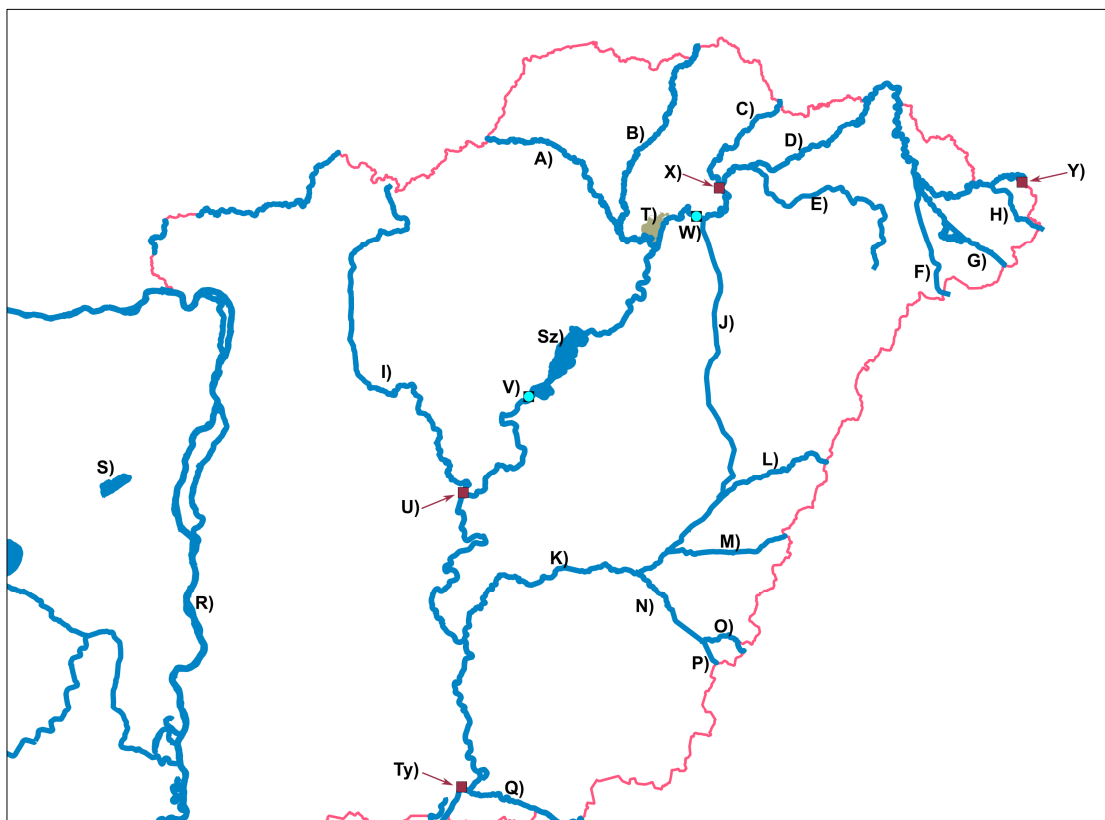

1. feladat: A Tiszát követve

Közalapítványunk 1995-ben a Tisza-völgy és a tájtörténetileg hozzákapcsolódó területek természeti értékeinek feltárása, megóvása és megismertetése céljával jött létre. Tevékenységei között fontos szerepet tölt be a Tisza alakította táj adottságaihoz alkalmazkodó hagyományos gazdálkodási formák megőrzése, népszerűsítése, valamint a vidék természeti értékeit megóvó földhasználati módszerek kikísérletezése és továbbadása. Mind az alföldi táj kialakulásában, mind a helyi emberek életében kulcsszerepe van a Tiszának, ismerkedjünk meg ezért most kicsit közelebbről is ezzel a folyónkkal!

Alább egy vaktérképet találtok, különféle betűjelekkel, alatta pedig egy Tiszáról szóló szöveget, amelyben egyes földrajzi nevek meg vannak számozva. A feladatotok az, hogy párosítsátok a térkép betűihez a számmal jelölt földrajzi neveket a szövegből. (Ha elakadtok, nyugodtan hívjatok segítségül egy földrajzi atlaszt!)

Minden esetben csak egy jó megoldás létezik. Ha jól dolgoztatok, két betűnek nem lesz szám párja. És nem kell megijedni, a számok közül is lesz olyan, ami kimarad. – Írjátok be a **Megoldólapon** a **betűjelek mellé a hozzájuk tartozó számot!**

A Tisza – a Duna után – hazánk második legnagyobb folyója. Ukrajna területén, a Keleti-Kárpátokban eredő két patak, a Fekete-Tisza és a Fehér-Tisza összefolyásából keletkezik. A Tisza forrásának hagyományosan a Fekete-Tisza(1) forrását tekintik, azaz a folyó teljes hosszát is innen mérik, amely mintegy 962 kilométert tesz ki. A Fekete-Tisza és a Fehér-Tisza a kárpátaljai Rahó(2) település mellett egyesül.

A Tisza az egyik legjelentősebb folyó Közép-Európában, Ukrajnán kívül Románia, Magyarország, Szlovákia és Szerbia területét is érinti. Érdekességgéppen azonban megemlíthetjük, hogy 1920-ig a „legmagyarabb folyónak” is nevezték, mivel a történelmi Nagy-Magyarország területe a folyót teljes hosszában magába foglalta.

A magyarság kultúrája is ezer szállal kötődik a Tiszához. Ez többek között abban is megmutatkozik, hogy rengeteg népdalunkban és versünkben megjelenik e folyó.

A Tisza a mai Magyarország területére Tiszabecsnél(3) lép be. A hazánkon végighaladó 597 km-es szakaszán számos mellékfolyó táplálja. Az ország keleti csücskén a „kis Túr(4) siet beléje”, ahogy azt Petőfi is versébe foglalta. A Túr példáját követi a Felső-Tisza vidékén a Szamos(5) és a Kraszna(6) is.

A Bodrog(7) Szlovákia területéről indulva gyűjti vizét, hogy aztán Tokajnál(8) azt a Tiszának adhassa. A Gyergyói-havasokból eredő Maros(9) hosszú utat jár be, míg a magyar Alföldre érve Szegednél(10) a Tiszába csatlakozik. A Zagyva(11) pedig – mely a leghosszabb olyan folyónk, amely a forrástól a torkolatáig teljes hosszában hazánk területén helyezkedik el –, Szolnoknál(12) ömlik a Tiszába.

A mai Románia területéről eredő Körösök szintén a Tiszába vezetik vizüket: a Fehér-Körös(13) és Fekete-körös(14) hazánk területén egyesül, innen Kettős-Körös(15) néven folytatja útját a folyó. A Sebes-Körös(16) előbb begyűjti a Berettyó(17) vizét, majd a Kettős-Körösbe torkollik. Így jön létre a Hármaskörös(18), amely Csongrádnál(19) ömlik a Tiszába.

A Hernád(20) vizét Ónod határában felvevő Sajó(21) Tiszaújváros(22) közelében torkollik a Tiszába. E torkolattól északra terül el a Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet(23).

A folyásirány szerinti bal oldalról kapcsolódik a Tiszához a Lónyai-főcsatorna(24) is, amelyet a Nyírségben összegyűlemlő vizek levezetésére építettek 1879-ben, hogy kedvezőbb körülményeket alakítsanak ki a földművelés számára. Ezzel ellentétben a 1941-1956 között épített Keleti-főcsatorna(25) létesítésének fő célja az volt, hogy lehetővé válhasson a gyenge vízellátottságú mezőgazdasági területek öntözése.

A tiszai áradások szabályozása és az Alföld jobb vízellátása céljából a Tiszán két nagy duzzasztóművet is létesítettek, 1954-ben a Tiszalöki Vízlépcsőt(26), 1973-ban pedig a Kiskörei Vízlépcsőt(27). Ez utóbbi révén jöhetett létre a Kiskörei-víztározó, más néven a Tisza-tó(28), mely hazánk legnagyobb mesterséges állóvize. A két duzzasztómű másodlagos funkcióként energiatermelő szerepet is ellát, érdemes megemlíteni, hogy a kiskörei építmény Magyarország legnagyobb teljesítményű vízerőműve.

A Tisza a mai Szerbia területén, Tittel(29) közelében a Dunába(30) torkollik.

2. feladat: Verseken felbukkanó pásztorok

Számos költőnket meghihlette az alföldi puszták és a pásztorok világa, s emelték be verseikbe e témákat szó szerinti jelentéstartamukkal, vagy akár átvitt értelemben.

Az alábbiakban néhány ilyen, pásztorokat megjelenítő versből idézünk, egy-két részlet azonban kimaradt az idézetekből. Nyomozzátok ki, **mely szavak hiányoznak** a betűvel jelölt kipontozott helyeken, valamint hogy mi a **versek pontos címe!** A megoldásokat a **Megoldólapra** írjátok!

1.)

„Gazdag legelőkön
Visz az út keresztül; ott hever a **(a)**.....,
Rekkenő a hőség, azért nem fogyaszt most
A kövér mezőből.
(b)..... oldalánál

Szundikál a gulyás leterített **(c)**.....,
Kutyái is lomhák, nem is pillantanak
Az utazó után.”
(Petőfi Sándor)

2.)

„Egy **(d)**..... bor a kezében,
Bora elfoly, keze **(e)**.....,
Vén **(f)**..... ül a karszéken
Mult időkre emlékeztet.”
(Arany János)

3.)

„Téged még, óh legszebb hangú szimfónia,
Ingyen is hallgathat minden **(g)**.....:
S titeket, óh édes erdei hangzások,
Hallhatnak a szegény **(h)**..... s munkások:
Mikor a mesterség gyáva hangjainál
A kényes nagyvilág **(i)**..... bált csinál.”
(Csokonai Vitéz Mihály)

4.)

„ **(j)**..... szoktam megúlni a lovat,
Ha ide vagy oda útam akad;
Nem szükséges a **(k)**..... a hátán -
(l).....vagyok az alföldi rónán.”
(Petőfi Sándor)

5.)

„Kúnfajta, nagyszemű **(m)**..... volt,
Kínzottja sok-sok méla vágynak,
(n)..... őrzött és nekivágott
A híres magyar **(o)**..... .”
(Ady Endre)

6.)

„Megy a **(p)**..... számaron,
Földig ér a **(q)**.....;
Nagy a legény, de **(r)**.....
Boldogtalansága.”
(Petőfi Sándor)

3. feladat: Pásztoréletek

Az egykori dús fűvű gyepterületekben gazdag Tisza mentén nagy hagyománya volt a legeltető állattartásnak. A jó pásztoroknak nagy hírük volt e vidékeken. Ennek az ősi foglalkozásnak az évszázadok során összegyűjtött tapasztalatai apáról fiúra szálltak. A pásztorok a jószágokkal gyakran egész évben a végtelen legelőket járták. Kissé különös, elszigetelt életmódjuk révén saját iratlan törvényeik, szokásaik és kultúrájuk alakult ki.

– Ebben a feladatban a pásztorok világába kalauzolunk benneteket. Járjatok utána, hogy az alábbiakban felvillantott életképekben az aláhúzott, számmal jelölt részeknél **melyik az egyetlen megfelelő szó a három megadott lehetőség közül!** A helyes megoldást jelentő szavakat a **Megoldólapon található számok mellé írjátok** be!

(A nyomozásban hasznos segítség lesz a Magyar néprajzi lexikon, amelyet az interneten is megtaláltok digitális formában, továbbá Herman Ottó művei, valamint Ecsedi István: A Hortobágy pusztája és élete című tanulmánya.)

„...A (1)számvevő/ számadó/ számláló juhász betérve az enyhelyre az asszonyt keresi. –Talán a pásztoroknyhóban serénykedik még? – Belép s látja, hogy a szarufán ott lóg egy gomolya a négy sarkán összekötött kendőben szépen felakasztva. A (2)savó/ zsendice/ dranká még csepeg, így hát alá egy (3)rőzse/ dézsa/ demizson van állítva, nehogy a földre hullják s kárba vesszen a csurgalék.”

„...Mikor dél felé jár az idő, Palkó kézbe kapja a (4)csobolyót/ trokárt/ csicsókát, szomját oltja, majd odalép a (5)vasalóhoz/ tikmonyhoz/ pellengérhez, s megízleli a lebbencset. Késznek ítéli, leemeli hát a vasfazekat a (6)bitangkaróról/ szolgafáról/ koplalóról és a (7)kutyagerincre/ lókoponyára/ cserényre helyezi.”

„...Gulyás Jóska erre az esztendőre új számadóhoz szegődött. Közeledett Szent (8)Mihály/ Vendel/ György napja, izgatottan készült hát a kihajtásra. Azokat az állatokat ugyanis, amelyeket már nem (9)ridegtartásban/ melegtartásban/ szabadtartásban tartottak, tavasszal hajtották ki az éven először a legelőkre. Jóskának minden felszerelése megvolt, amire egy pásztoembernek szüksége lehet. Mindegyikük mives darab, el nem cserélte volna azokat senkivel. Kiváltképp a (10)pásztorkészséget/ subát/ billyogzót, amelyet mindig magánál hordott. Ebben tartotta a kovakövet, az acélt és a (11)tülköt/ taplót/ tilót, amelyek segítségével tüzet lehet csiholni – ezt még a nagyapjától tanulta meg, hogyan.”

„...Jankó, a (12)csikós/ juhász/ kondás fejébe húzta darutollas kalapját, állá alá kapta az álladzót, azaz a kalap szíját, majd felpattant a délceg (13) merinóra/ ártányra/ nóniuszra. Jó szolgálatot tett a kezében lévő (14)fokos/ karikás/ koplaló is, arra indult csak meg igazán a cifra ménes.”

4. feladat: Kalendárium

A)

Régebben a vidéki közösségeknek hazánk minden táján megvoltak a maguk hiedelmei, népi bölcsességei, szokásai, amelyek például a mezőgazdasági munkák időzítésében, de a mindennapi élet számos egyéb területén is fontos szerepet játszottak. A népi kalendárium tartalmazta az ünnepnapokon kívül az év összes olyan fontos napját, amelyekhez valamilyen hiedelem, időjárásjóslás vagy népi szokás fűződött. – A pásztorok világából is ismerünk kiemelt jeles napokat, ismerkedjünk meg a legfontosabbakkal!

Szakirodalomként a Paládi-Kovács Attila (és társai) szerkesztésében megjelent Magyar Néprajz VII. kötetét (Népszokás–néphit–népi vallásosság), valamint a Néprajzi lexikont ajánljuk.

1. A pásztorhagyományok egyik fontos időpontja volt a *kihajtás*, azaz a pásztoroló legeltetési idény megkezdése. Az állatok kihajtásához számos hiedelem és szokás is fűződött – például gonoszelhárító, termékenységvarázsló rituálék –, melyekkel a jószágok egészségét, szaporaságát, tejhozamát igyekeztek biztosítani.

Nézzetek utána és írjátok be a Megoldólapra, **melyik hónap hányadikára esik és mi a neve** ennek a jeles napnak, amikor általában az állatok kihajtása történt!

2. Az őszi behajtással, „beszorulással” kapcsolatban árnyaltabb a helyzet, ez az esemény nem köthető egységesen egyetlen naphoz a magyar néphagyományban. Vidékenként eltérő napokhoz kapcsolódott, az adott éghajlati viszonyokhoz és a helyi szokásokhoz igazodva, esetleg nem is társították jeles naphoz az állatok behajtása, csak például az első hó leesése, vagy a téli idő beköszönte határozta meg a jószágok betelérését.

Nézzetek utána és írjátok be a Megoldólapra, **melyik hónap hányadikára esik és mi a neve** a pásztorvilág alábbiakban körülírt jeles napjainak!

a) Általánosságban ettől a naptól kezdték meg az állatok, elsősorban a juhok behajtását. Egyes vidékeken ez a nap jelentette a gazdasági év fordulóját, így a pásztorok elszámoltatása és a következő idényre való szegődtetése ekkor történt. Nagy ünnep volt, multságokat, bálakat rendeztek. Gyakran vásárt is tartottak, így jó alkalom adódott arra, hogy a pásztorok kiegészíthessék felszerelésüket.

b) Egy bizonyos szentnek az ünnepe, aki jellemzően a Dunántúlon, a Jászságban és a Tápíó vidékén a jószág tartó gazdák és a pásztorok védőszentje. Pásztoröltözetű, a lábánál kutyával és báránnyal ábrázolt szobrokat állítottak a tiszteletére a faluszélen vagy a legelő közelében.

c) E szentet a pásztorok védőszentjeként tisztelték az ország keleti felében. Napját *juhászújévnék* is nevezték, mert a juhászok számos vidéken ezen a napon számoltak el gazdáikkal, ekkor kapták meg a fizetségüket, és szolgálataikat is ekkor hosszabbították vagy szüntették meg. Gyakran akár egy héten át tartó mulatsággal ünnepeltek, nagy evés-ivás kíséretében.

B)

Amikor a régi idők szokásairól, hiedelmeiről olvasgatunk, gyakran a népi elnevezéseiken említik a hónapokat. – Nyomozzátok ki, hogy az alábbi népies hónapneveknek mik a mai megfelelőik!

A Megoldólapon írjátok a ma használatos hónapnevek mellé a **hozzájuk tartozó népi elnevezést!**

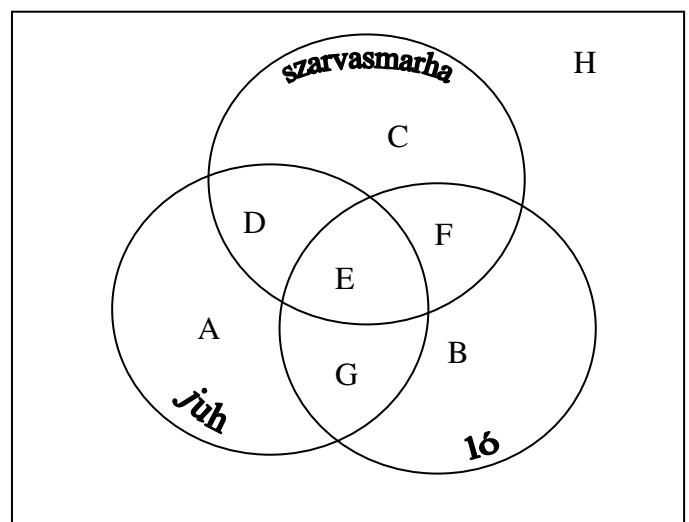
Szent Jakab hava
Szent Mihály hava
Szent Iván hava
Kisasszony hava
Karácsony hava
Böjtmás hava

Szent György hava
Pünkösd hava
Szent András hava
Boldogasszony hava
Böjtelő hava
Mindszentek hava

5. feladat: Állattartás, háziállatok

Kalandozunk még kicsit az állattartás témakörében! – Melyik háziállatfajhoz kapcsolódnak jellemzően az alábbi kifejezések? A szarvasmarhához, a juhhoz, esetleg a lóhoz? **Csoportosítsátok őket a megadott ábra szerint!** Jól nézzétek meg, hogy a halmazok melyik részébe írjátok a számokat! Például, ha egy kifejezés két fajra is igaz, akkor azt a két halmaz metszetébe írjátok! **Nagybetűkkel jelöltük az egyes halmazrészeket**, feladatotok, hogy a Megoldólapon e betűk mellé **írjátok be a megfelelő számokat!**

1) telivér	22) bak
2) gomolya	23) magyar szürke
3) bárány	24) mén
4) üsző	25) agancs
5) ménes	26) ól
6) cigája	27) ürü
7) bika	28) kappan
8) csikó	29) fialás
9) borjú	30) nyáj
10) tülök	31) ökör
11) párosujjú patás	32) cikta
12) gida	33) ártány
13) konda	34) kérődzés
14) gyapjú	35) patkó
15) istálló	36) kantár
16) igavonás	37) nóniusz
17) ivartalanítás	38) racka
18) kanca	39) kos
19) ellés	40) hodály
20) jerke	41) magyar tarka
21) legelés	42) merinó

6. feladat: Régi foglalkozások

Régen a falvakban élő közösségek nagyon sok gyakorlati tudással rendelkeztek az élet minden területén. Elsajátították az állattartás, a földművelés minden csínját-bínját, nagyon jól ismerték a környező erdők-mezők növényeit, állatait, tudták, melyik gyógynövény mire jó, és maguk készítették használati eszközeiket, szerszámaikat is. Emellett kialakultak olyan, speciális szaktudást igénylő foglalkozások is, amiknek megvoltak a maguk mesteremberei.

Ezek közül a foglalkozások, mesterségek közül választottunk ki néhányat az alábbiakban. Többüket vezetékneveink is megőrizték, jelentésük viszont már-már feledésbe merült. Nektek vajon sikerül megfejteni, ki mihez ért? – **Párosítsátok össze** az alábbiakban megadott mesterségeket és magyarázatokat! A Megoldólapon a **mesterségek száma mellé írjátok be a hozzá tartozó leírás betűjelét!**

1.) tímár	a) a gyapjú tisztításával, finomabb feldolgozásra történő előkészítésével foglalkozó mester
2.) takács	b) használati tárgyak, főként edények égetett agyagból történő előállításával foglalkozó mester
3.) pákász	c) vászonkészítő szövőmester
4.) gerencsér	d) a mocsaras vidékek bizonyos kisebb méretű halainak kifogásához értő falusi halász
5.) drótostót	e) a mocsaras, vizes élőhelyekhez kötődő, gyűjtögető-halászó-vadászó életmódot folytató ember
6.) csíkász	f) szekerek, kocsik, szánok fa alkatrészeit készítő mester; más néven kerékgyártó
7.) csapó	g) jellemzően a felső-magyarországi vidékekről származó vándoriparos, aki a háztartásokban keletkező törött cserépedények – később a lyukas fémedények – javításával, foltozásával foglalkozott
8.) bodnár	h) faedényeket, hordókat, kádakat készítő mester
9.) bognár	i) a bőr kikészítéséhez értő, valamint egyszerűbb lábbeliket varró mesterember

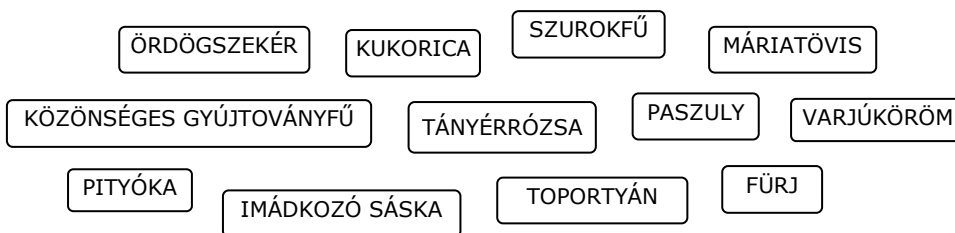
7. feladat: Két név – egy faj

Előfordul, hogy ugyanazt a növényt vagy állatot különböző vidékeken különböző néven emlegetik, vagy esetleg egyszerre több elnevezésük is ismert, kinézetük vagy egyéb tulajdonságaik alapján.

Az alább felsorolt, számmal jelölt élőlényeknek – egy kivételével – megtaláljátok egy-egy másik elnevezését a bekeretezett szavak között. **A megtalált párjukat írjátok a Megoldólapon a számok mellé!**

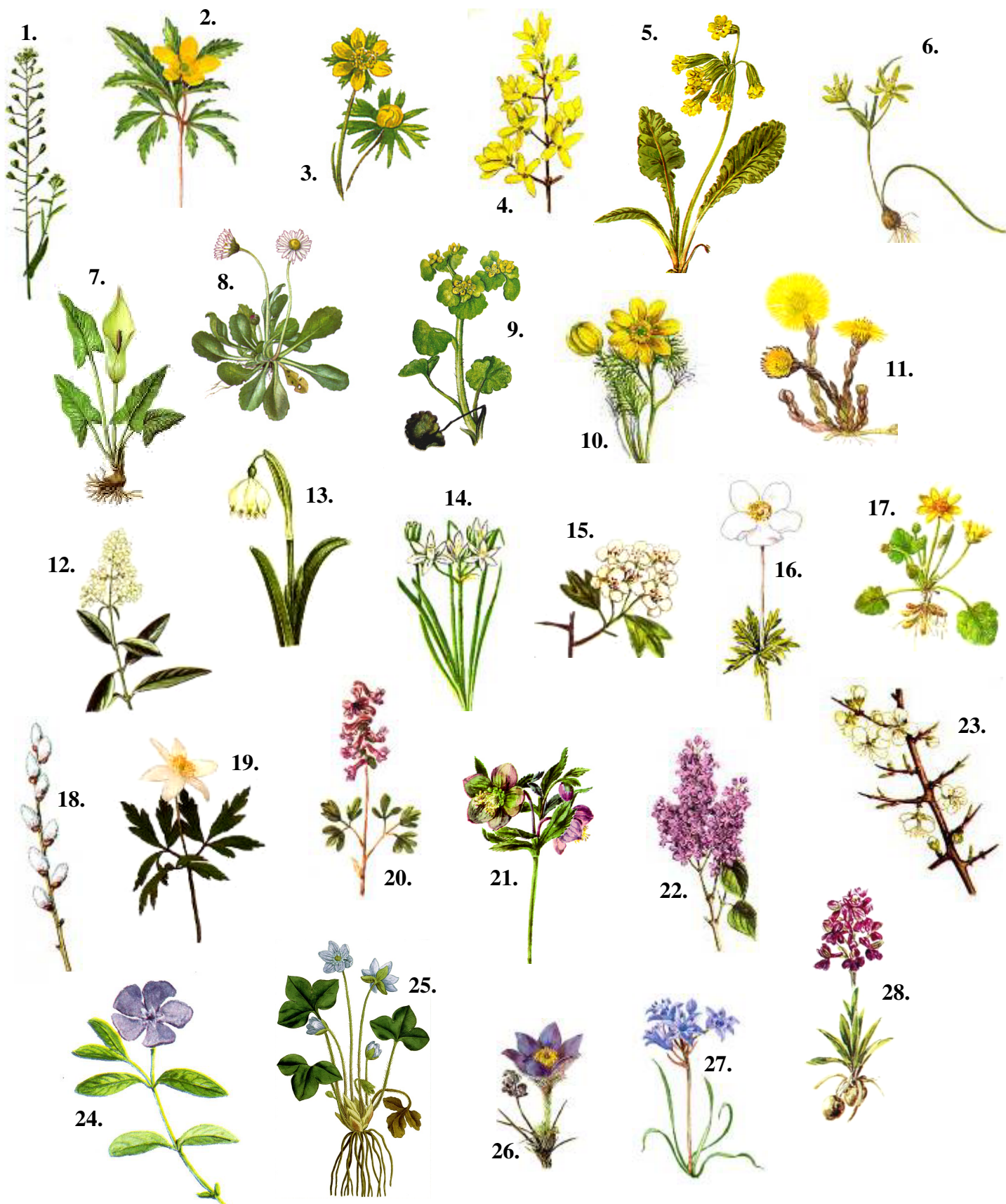
Vigyázzatok, az egyik élőlényhez nem adtunk meg másik elnevezést: **derítsétek ki, hogy melyik fajt illették ezzel a névváltozattal!**

1) ájtatos manó	2) anyarozs	3) arany sakál	4) bab
5) burgonya	6) iringó	7) csalogány	8) napraforgó
9) pitypalatty	10) szamárkóró	11) tengeri	12) vad oregánó
13) vad tátika			

8. feladat: A tavasz virágai

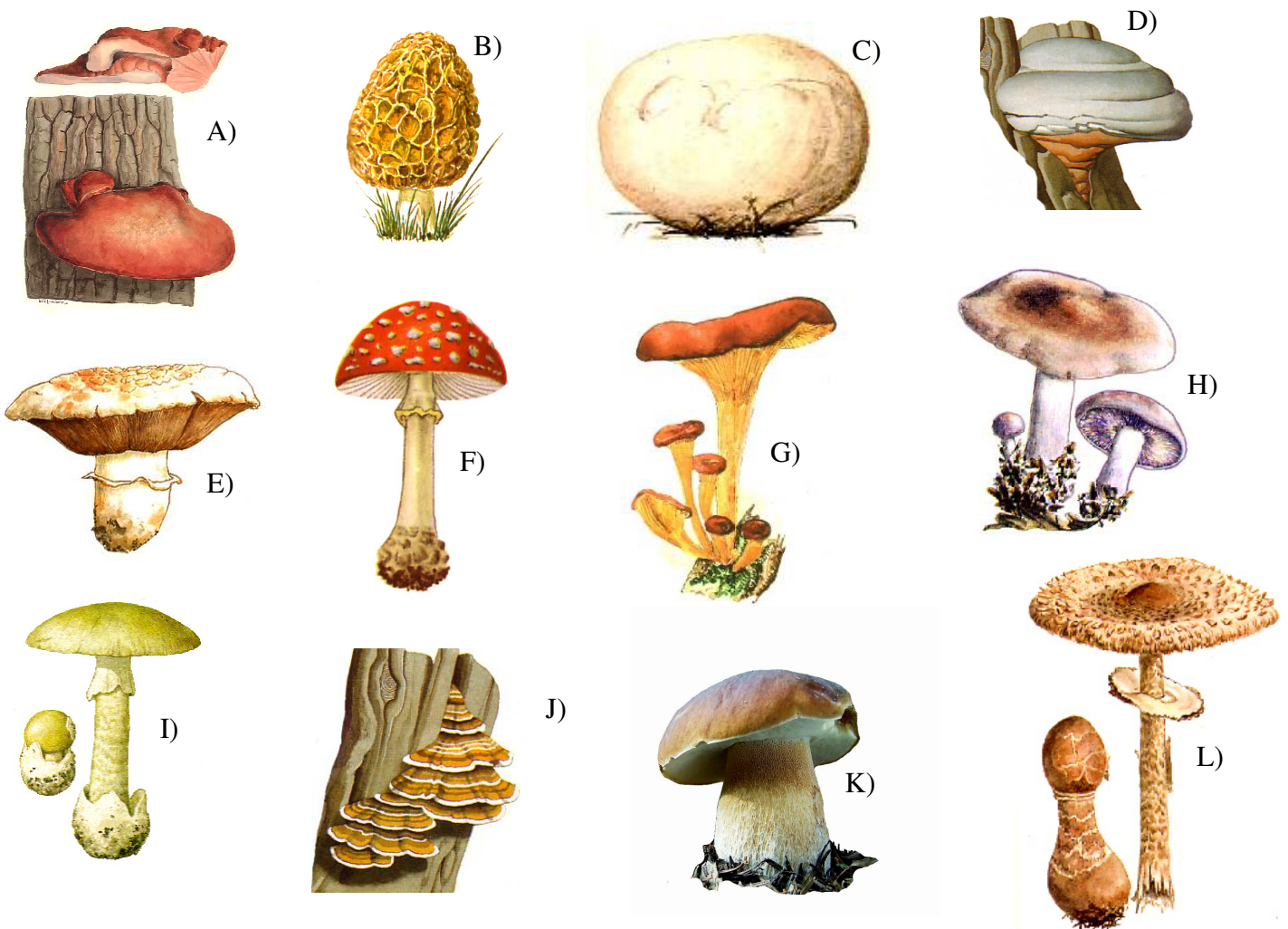
Tavasszal mintha ünneplőbe öltözne a természet: erdő-mező virágba borul az alföldi és hegyvidéki területeken egyaránt. Ismerkedjünk meg most néhány tavaszi virággal és virágzó fásszárúval! Írjátok be a Megoldólapra a fajok nevét! A védettek neve után írjátok egy „V” betűt!

9. feladat: Ismerkedés a gombákkal

A)

Most pedig a gombák világába invitálunk benneteket! Egy kis gombaismertetőt készítettünk nektek, amelyhez kiválasztottuk néhány gomba képét, azonban a hozzájuk tartozó jellemzések, tulajdonságok elkeveredtek. A feladatotok az lesz, hogy rendet tegyetek a gombaismertetőben: a számmal jelölt minden egyes leírásról döntsétek el, hogy az a képeken látható gombák közül melyikhez tartozik! A megfelelő **jellemzések számát írjátok a hozzátartozó gomba betűje mellé** a Megoldólapon! Ha sikerült az összepárosítás, **nevezzétek is meg a fajokat!** Ezután már könnyű lesz mindegyikükről megadnotok, hogy **ehető (E)**, **nem ehető (NE)**, vagy **mérgező-e (M)** – ezt se felejtétek jelölni a Megoldólapon!

- 1) Kalapja akár 25 cm átmérőjűre is megnőhet, amelyen sötétbarna pikkelyek találhatóak.
- 2) Fiatalon narancsszínű és gumószerű, később nyelv vagy vese formájúvá fejlődik, a színe pedig hús-vörös, húsbarna színűvé válik. Törésre vagy idősebb korban vöröses levet ereszt.
- 3) Termőteste lassan, több évig fejlődik. Régen, amikor még nem létezett gyufa, ezt a nagy termetűre növő gombát használták fel a tűzcsiholáshoz. E célból a pásztorok is mindig tartottak maguknál valamennyit.

- 4) Vastag tönkű, ízletes erdei gomba. A spóráképződés helye nem lemezes, hanem csöves szerkezetű.
- 5) Különösen nagy méretűre is megnőhet ez a gomba, 20kg-os példányt is találtak már. Termőteste gömbös, a spórák belül fejlődnek.
- 6) Gyakorinak mondható, ősszel termő erdei gomba, amely sem bocskorral, sem gallérral nem rendelkezik. Kalapja barnáslila, lemezei halványlilák.
- 7) Piros kalapját a burok maradványai fehéren pöttyözik.
- 8) Csoportosan növő, kis termetű gomba, melynek termőtestén különböző színű, bársonyos sávok találhatóak.
- 9) Gombafonal-szövedéke és termőteste fényjelenség kibocsátására képes. Narancs- vagy rozsdaszínű kalapja kezdetben domború, de hamar tölcséres alakúvá fejlődik.
- 10) Kalapja felrepedező, tönkjén gallért visel. Szikes legelőkön termő vastag húsú, zömök gomba, melynek sűrűn álló lemezei kezdetben rózsaszínűek, majd sötétbarnává válnak.
- 11) A tönkön jól fejlett gallér és fehér bocskor is található, lemezei fehérek.
- 12) Húsa törékeny, kellemes illatú, süvege méhsejtszerűen bordás-barázdás.

B)

Talán hallottatok róla, hogy hazánkban minden évben megválasztják az év gombáját is. 2024-ben egy bizonyos galócafaj viseli az **év gombája** címet. **Írjátok be a Megoldólapra e faj pontos nevét!**

Az alábbiakban felsoroltunk néhány vele rokon fajt, viszont a betűk nagy része kimaradt a nevekből. Kitaláljátok-e mindet? Soroljátok fel a **megfejtett teljes fajneveket!**

1) _ á r d u _ g a l ó c a

3) _ _ _ s z á _ g a l ó c a

2) _ i r _ l _ g a l ó c a

4) _ _ l á _ g a l ó c a

10. feladat: Totó az év haláról

A)

A Magyar Haltani Társaság honlapján szervezett „Év hala” közönségzavazás elsődleges célja, hogy minél szélesebb körben tegyék ismertebbé őshonos halainkat. Fedezzük fel most közösen mi is 2024 győztesét, a réticsíkot!

Válasszátok ki, hogy a megadott lehetőségek közül melyik a helyes válasz az idei év halára vonatkozóan!

A megoldásaitok **betűjeleit írjátok a Megoldólapra!**

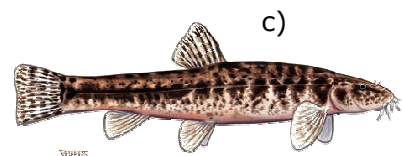
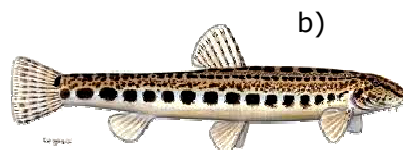
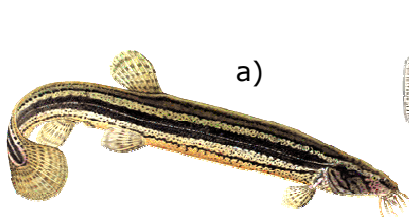
Szakirodalomként a Magyar Haltani Társaság honlapját ajánljuk. A honlapon Dr. Harka Ákos *Élet és Tudomány*-ban megjelent cikke is megtalálható, amelyből rengeteg érdekességet megtudhattok a réticsíkról.

1. Mi az idei év halának tudományos neve?
 - a) Misgurnus fossilis
 - b) Pelecus cultratus
 - c) Ballerus ballerus
2. Jelenleg a csikoknak hány faja él hazánkban?
 - a) 5
 - b) 7
 - c) 9
3. Mi jellemző az év halának testére?
 - a) oldalról erőteljesen lapított, pikkelyei ezüstös csillogásúak
 - b) oldalról kevésbé lapított, apró pikkelyei alig észrevehetők
 - c) zömök, oldalról enyhén lapított, pikkelyei nagyok
4. A réticsíknak egyedi megjelenést kölcsönöznek a testoldalán végigfutó hosszanti barnásfekete sávok, valamint a fejét díszítő sötét foltok. Ha közelebbről is szemügyre vesszük, megállapítható, hogy bőrének alapszíne (1)..., a háta (2)...
 - a) (1) ezüstös szürke; (2) sötétszürke
 - b) (1) kékeszöld; (2) fekete
 - c) (1) okkersárga; (2) sötétbarna
5. Hogyan nevezik a réticsík teljesen festékhiányos, albínó példányait?
 - a) csíkkirály
 - b) csíkdáma
 - c) csíkherceg
6. Hány pár bajuszszál található az év halának kicsi, húsos szája körül?
 - a) négy
 - b) öt
 - c) hat
7. Milyen típusú szájjállás jellemzi?
 - a) alsó állású
 - b) csúcsba nyíló
 - c) felső állású

8. Mely élőhelyeket kedvelik a réticsíkok?
- az erősebb sodrású folyókat, igényli az állandó vízáramlást
 - a bővízű folyók dévzónáit és a nagyobb tavakat
 - a mocsarakat, lápokot, valamint nagyobb folyók hullámtéri gödreit
9. Hány éves korára éri el az ivarérettséget az év hala?
- 1
 - 2
 - 3
10. Mely időszakban rakják le ikráikat a nőstény réticsíkok?
- április-június
 - június-augusztus
 - július-szeptember
11. Miben segíti a réticsíkot a „béllegzése”?
- a túlélésben, ha a mocsarak átmenetileg kiszáradnak
 - a nagyobb halak vagy az emberek elől való menekülés közben elhasznált oxigén visszapótlásában
 - az emésztését könnyíti
12. A pákászok szerint mit tud előre megjósolni az idei év hala?
- a jó termést
 - az időjárást
 - a váratlan vendégeket
13. Az alábbiak közül melyik egy létező, az év halához is köthető mondás?
- Eleven, mint a csík.
 - Görbe, mint a csík.
 - Gyenge, mint a csík.
- 13+1. A réticsík védett halaink közé tartozik. Mennyi a természetvédelmi értéke?
- 10 000 Ft
 - 25 000 Ft
 - 50 000 Ft

B)

Nevezétek meg az alábbi képeken látható halfajokat! A megoldásokat a **Megoldólap megfelelő betűjelei mellé** írjátok!

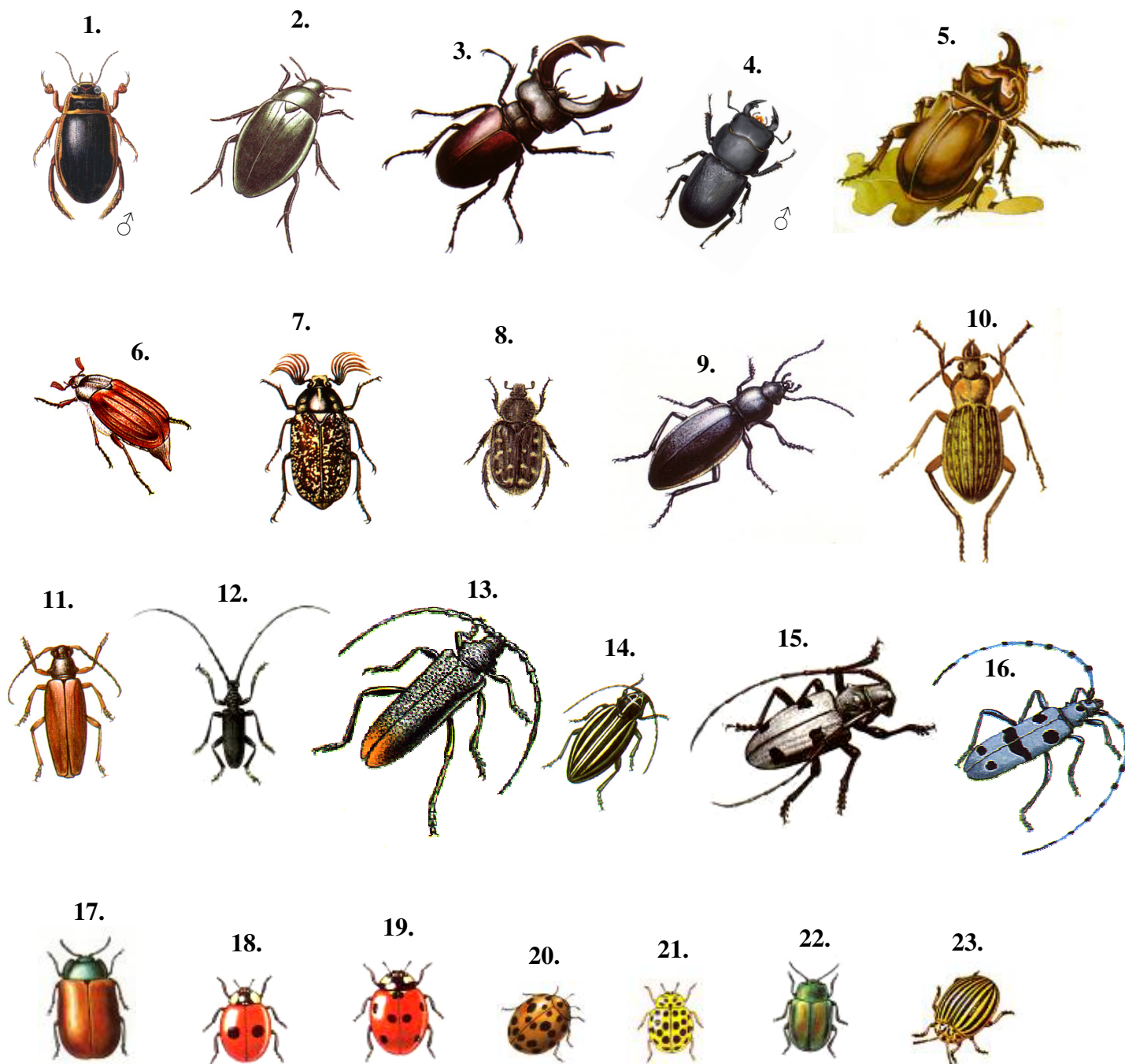
11. feladat: Az év rovara

A Magyar Rovartani Társaság minden év végén közzétesz három olyan rovarfaj jelöltet, amely közül a nagyközönség internetes szavazással döntheti el, hogy melyik nyerje el következő évre az Év rovara címet. 2024 tekintetében a sisakos sáska kapta a legtöbb szavazatot. Ismerkedjünk meg most mi is e különös kinézetű fajjal! – Az alábbi állításokról derítsétek ki, hogy **melyik igaz és melyik hamis** az év rovarára vonatkozóan, és jelöljétek a megfejtéseiteket a Megoldólapon! A nyomozás során segítségetekre lesz a Magyar Rovartani Társaság honlapján található cikk.

1. A 2024-es év rovarának tudományos neve: *Arcida ungarica*.
2. Rendszertani besorolását tekintve az egyenesszárnyúak családjába tartozik.
3. A faj magyar megnevezése a rovar fejének jellegzetes alakjára utal.
4. A sisakos sáskát Magyarországon talált példányok alapján fedezte fel egy német természettudós a 18. század végén.
5. J.F.W. Herbst a *hosszúfejű csücsőr* nevet adta e rovarfajnak.
6. A sisakos sáska tipikusan mondható élőhelye a nyílt homokpuszta.
7. Elterjedését tekintve egész Nyugat-Európában találkozhatunk vele.
8. Csehországból kipusztult, de sikeresen visszatelepítették.
9. Magyarországon jelenleg nem védett.
10. Nehezen tűri a zavarást, ezért kizárólag bolygatatlan élőhelyeken található meg.
11. Leggyakoribb hazai előfordulása a Duna-Tisza-közi homokhátság térségében.
12. A legfrissebb felmérések alapján középhegységeink is kedvelt élőhelyei közé tartoznak.
13. Csápjai henger alakúak, végükön bunkószerű megvastagodással.
14. Mind a hímek, mind a nőstények testhossza körülbelül 6-7 cm.
15. Csak nagyító használatával különböztethető meg a Magyarország területén szintén előforduló két nagyon hasonló sáskafajtól.
16. Nagy mérete ellenére szinte észrevétlenül el tud rejtőzni a gyepek fűszálai között.
17. Nem igazán bírja a meleget, ezért a nyári időszakban gyakorta a cserjékkel benőtt területek árnyékos részén hűsöl.
18. A sisakos sáska kifejlett rovarként, a homokos talajba fúródva vészeli át a telet.
19. A párzást követően a nőstények a vastagabb fűszálak fonákára rakják le a petecsomókat.
20. Az év rovarának lárvái nagyon hasonlítanak a kifejlett egyedekre, annyiban viszont jelentősen különböznek tőlük, hogy lényegesen kisebb méretűek, valamint az ivarszerveik és a szárnyaik még fejletlenek.
21. Hat vedlésen is átesik, mire eléri a kifejlett állapotot a sisakos sáska.
22. Kifejlett egyedeket a hazai élőhelyeken a nyár második felétől őszi végéig figyelhetünk meg.
23. A sisakos sáska legfőképpen pázsitfűfajokkal táplálkozik.
24. Nem nevezhetjük repülőbajnoknak a sáska kategóriában, viszont hatalmas távolságokra képes elugrani.
25. Amikor repül, jellegzetes kereplő hang hallható, amelyet a szárnymozgása idéz elő.
26. A többi sáskához hasonlóan ciripelni is szokott.
27. Hazánkban a pénzben kifejezett természetvédelmi értéke 50.000 Ft.

12. feladat: Egy kis bogarászás

Erdőn, mezőn, vizek partján sétálva számos rovarral, köztük igen sok bogárral találkozhatunk. Közülük nem egy védettséget is élvez. Az alábbi bogárgyűjteményben egymás mellé helyeztük a valamelyest hasonló fajokat, hogy könnyebb legyen a beazonosításuk. Írjátok a **fajok pontos nevét a Megoldólapra** és nevük után „V” betűvel jelezzétek a védetteket!

13. feladat: Rétek állatvilága

A következőkben az alföldi rétekre kalandozunk, ahol az állatvilágot vizsgálva bizony jól ki kell nyitni a szemünket, hogy felfedezzük gazdagságát. Nagyobb állataink nem ritkán csak a nyomaikat hagyják maguk után. Lássunk egy kis ízeltőt! Az **állatfajok nevét** írjátok a számok mellé a Megoldólapon!

